

Plastic soep

Filosoferen over het milieu in de bovenbouw

© Fabien van der Ham | www.filosovaardig.nl

Alle kinderen kennen wel de vreselijke beelden van zeedieren met een stuk plastic in hun neus of helemaal verstrikt in het afval. Niemand wil dat natuurlijk. Maar hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit stopt? En vooral welke offers wil je dan zelf maken? Of móeten we die zelfs maken?

Wat is filosoferen?

Filosoferen is niet moeilijk, het is hooguit even wennen want als volwassene mag je nu eens niet je mening geven. Het gaat om het denken van de kinderen en om hun antwoorden. Het enige wat jij als begeleider mag doen, is vragen stellen en beurten geven. Verder blijf je een neutrale gespreksleider. Het zal beslist mooie gesprekken opleveren, die soms kort en soms lang duren.

Het is wel belangrijk dat de kinderen steeds argumenten geven bij hun antwoorden. Dit kun je stimuleren met doorvraagvragen als:

- Hoe weet je dat?
- Wie bepaalt dat?
- Zou het ook anders kunnen zitten?
- Is dat altijd zo?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Bestaat daar een regel voor?

Lees eventueel ter voorbereiding eerst de gratis mini-cursus filosoferen met kinderen op Filosovaardig.nl. (www.filosovaardig.nl/mini-cursus/)

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

1. Wat hebben we over voor minder plastic soep?

Vorbereiding & Benodigdheden

Lees de lesbrief van tevoren een keer door.

- Zet deze video op YouTube klaar: <https://www.youtube.com/watch?v=bKoSdTOHgBI> (je kunt ook zoeken op de titel: Plasticsoep De grootste soep ter wereld!)
- Zet materialen klaar voor de verwerkingsopdracht (naar eigen inzicht en wensen)

Samenvatting

Een schildpad met een rietje in zijn neus vindt vrijwel iedereen zielig. Het is daarom niet zo interessant om te filosoferen over de vraag of het erg is dat er plastic soep is. De meeste mensen zullen zeggen 'ja'. Het is daarom interessanter om na te denken over de vraag of we de plastic soep moeten verminderen en hoe we dat kunnen doen. Dat kan met een gedachte-experiment. Filosofen gebruiken graag gedachte-experimenten. In een gedachte-experiment bedenk je een verhaal en doe je even alsof dat verhaal waar is. Je kunt daardoor goed nadenken over wat bepaalde beslissingen of situaties voor gevolgen kunnen hebben. In deze les gaan de kinderen aan de hand van een gedachte-experiment over een denkbeeldige nieuwe wet filosoferen. Eerst kijken ze wat er door deze zogenaamde nieuwe wet op school zou veranderen. Daarna gaan ze bedenken of de wet goed of slecht is. Ze gebruiken hierbij ethische denkregels van verschillende filosofen. De les begint met een reclamefilm voor plastic soep en eindigt met het maken van een reclamefilm voor een plastic strand.

Start: reclame voor plastic soep

Kijk met de klas op YouTube naar deze video met daarin alsof-reclame voor plastic soep: <https://www.youtube.com/watch?v=bKoSdTOHgBI>

Praat na over de video. Wat zouden de makers van deze video willen bereiken? Wat wordt met deze video bedoeld? Wat vinden de kinderen hiervan? Wat vinden zij zelf van plastic soep? Laat de kinderen stemmen:

- Wie wil dat de plastic soep verdwijnt?

Er zullen veel vingers omhoog gaan, misschien zelfs wel allemaal. Vertel dat jullie een gedachte-experiment gaan doen waarin de plastic soep kan verdwijnen maar daar moeten we dan wel iets voor over hebben.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Het gedachte-experiment

Belangrijke wereldleiders overwegen het volgende plan:

Al het plastic in de voedselindustrie wordt verboden. Als we dat doen is de plastic soep in 5 jaar met 75% afgenomen. Maar we krijgen er wel andere problemen voor terug. Voedsel is minder lang houdbaar. Omdat we zelf allerlei bewaarbakken mee naar de winkel moeten nemen, kost boodschappen doen meer tijd. Er komen ook sneller bacteriën in het eten. Er gaat daardoor vaker iemand dood aan een besmetting. Dat zijn per land ongeveer 100 doden per jaar. Maar de plastic soep is na een paar jaar vrijwel weg! Het gaat daardoor dan beter met het milieu. Er zijn dan meer gezonde dieren en er is meer groen.

Doe-opdracht in groepjes

Stel deze nieuwe wet wordt aangenomen. Wat gaat er dan veranderen op school? Verdeel de klas in groepjes. Elk groepje gaat in kaart brengen wat er verandert. Hiervoor mogen ze ook een inspectieronde door de school maken. Waar is allemaal wegwerpplastic te vinden dat met voedsel te maken heeft? De lerarenkamer mag ook onderzocht worden. Zijn er plastic roerstaafjes, rietjes, bordjes, bekers, tassen, verpakkingsmaterialen, etc. Hoe zal iedereen lunchtrommel er voortaan uitzien?

Denkopdracht in de kring

Als concreet is gemaakt wat deze verandering voor de school zou betekenen gaat de klas nadenken of het een goed plan is. De klas moet daarbij filosofische keuzeregels gebruiken. Keuzeregels zijn eenvoudig geformuleerde regels die zijn gebaseerd op de belangrijkste ethische stromingen uit de filosofie.

Filosofen hebben allerlei ideeën over wat goed of slecht is om te doen. Zo zegt de een dat het doel de middelen heiligt terwijl een ander stelt dat je moet kiezen voor de oplossing die voor zoveel mogelijk mensen iets goeds oplevert.

Elk idee staat eigenlijk voor een soort bril die je opzet. Als je met de ene bril op naar een probleem kijkt, zul je tot andere conclusies komen dan als je met een andere bril op kijkt. Op deze manier kun je je eigen standpunt even parkeren bij het overdenken van het probleem. We hebben zes van dit soort ethische ideeën in de bijlage 'Keuzekaarten' gezet. Breng ze één voor één in en bespreek wat vanuit deze visie het oordeel over het plan zou zijn.

Afronden: verwerkingsopdracht reclame maken voor het plastic strand

Plastic is niet alleen een probleem in de zee. Er zijn inmiddels veel vervuilde stranden op de wereld waar het vol ligt met plastic. Laat wat foto's aan de klas zien. Als je googelt op 'plastic op strand' en dan op afbeeldingen drukt, vind je heel veel foto's. Ga met de kinderen een reclamefilmje maken voor het strand vol plastic. Dit kan op meerdere manieren.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Bijvoorbeeld

- Neem een paar vuilniszakken met afval mee naar een strandje in de buurt (als zoiets in je omgeving te vinden is) om daar het reclamefilmpje op te nemen.
- Maak een miniatuur strand met behulp van de zandbak en opblaasbare zwembadjes. Gebruik dan Playmobil poppetjes als mensen.
- Natuurlijk moet er voor het filmen eerst een scenario en een filmplan geschreven worden.

Vraag het *gratis*
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Keuzekaarten

Om een verhitte discussie om te zetten
naar een genuanceerde dialoog

Je moet kiezen voor die oplossing die voor zoveel mogelijk mensen **geluk** en **gezondheid** oplevert.

Filosofen noemen dit *utilitarisme*.

Je kunt denken dat alleen het recht van de **sterkste** telt.

Sommige mensen noemen dit *darwinisme*, maar niet iedereen vindt dat een goede uitleg van zijn ideeën.

Wat je ook doet, je zet altijd je **eigen land** (provincie, stad, familie, gezin) op de eerste plaats.

Filosofen noemen dit *egoïsme ethiek*.

Je kijkt vooral naar het **resultaat**. Als dat goed is dan is het niet erg als je er ook slechte dingen voor moet doen.

Daar hoort ook een gezegde bij: het doel heiligt de middelen.

Filosofen noemen dit *gevolgenethiek*.

Je moet altijd dat doen waarvan je vindt dat het goed zou zijn als **iedereen** dat doet.

Filosofen noemen dit *beginselethiek*.

Je vraagt je bij alles af: wat zou **God** vinden?

Filosofen noemen dit *Christelijke ethiek*.

2. Kunnen Gaïa en Medea de plastic soep oplossen?

Vorbereiding & benodigdheden

- Lees het lesplan van tevoren een keer goed door.
- Zet eventueel teken- en knutselmateriaal klaar tbv de verwerkingsopdracht

Samenvatting

De les begint met twee hypothesen uit de wetenschapsfilosofie. Deze zijn gebaseerd op de Griekse mythische figuren Gaïa en Medea. De informatie hierover kun je voorlezen. Daarna ga je hierover met de kinderen in gesprek. In aansluiting op deze hypothesen en het gesprek hierover kunnen de kinderen gaan bedenken hoe de wereld er mogelijk over 250 jaar uitziet. Hoe uitgebreid de leerkracht deze opdracht maakt, kan hij zelf beslissen.

Als je het interessant vindt, kun je via deze link wat meer lezen over de Gaïa en Medea hypothese: <https://www.visionair.nl/ideeen/wereld/Gaïa -of-medea/>

Start: Gaïa en Medea

Lees het volgende voor:

Goed nieuws: we hoeven ons helemaal geen zorgen te maken over de plastic soep! De aarde kan dit probleem zelf oplossen. Daar hebben we Gaïa en Medea voor. Gaïa en Medea zijn figuren uit Griekse mythes maar bevatten volgens sommige wetenschapsfilosofen meer waarheid dan je zou denken.

In de Griekse mythologie is Gaïa de oermoeder, de aarde. Ze ontstond uit de vier elementen aarde, water, lucht en vuur. Een moeder zorgt natuurlijk goed voor haar kinderen (in dit geval de natuur).

Medea is een wat minder vriendelijk mythisch figuur. Het is een Griekse tovenaars die haar eigen kinderen vermoordde.

Op de aarde zien we processen die lijken op Gaïa en Medea.

Gaïa

Gaïa kun je zien als ons ecosysteem. Dat is een stabiel systeem. Het zal altijd zorgen voor evenwicht. Als er bijvoorbeeld teveel CO₂ in de lucht komt, dan gaan er vanzelf meer algen groeien die CO₂ opslurpen. Het duurt een tijdje, maar het zal wel gebeuren. Als dit idee waar is, dan zou er bijvoorbeeld een speciaal soort plankton kunnen ontstaan dat plastic eet. Zo zal de plastic soep kunnen verdwijnen!

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosofen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Medea

Medea lost het wat minder harmonieus op. Als zij vindt dat het met de milieuvervuiling uit de hand loopt, zorgt ze voor extreme oplossingen. Een ijstijd bijvoorbeeld! De aarde heeft al twee keer een ijstijd doorstaan. Ook is de aarde al vijf keer vergiftigd door zwavelwaterstof. Alles wat leefde, stierf uit. Behalve de sterke eencelligen die in donkere, diepe plekken kunnen overleven tot de aarde weer een beetje opgeknapt is. Uit die eencelligen ontstond dan weer nieuwe leven, dankzij Gaïa.

Dus ook al kent Medea geen genade, uiteindelijk zal Gaïa altijd overwinnen. Vroeg of laat zal er weer een nieuwe, mooie aarde ontstaan, met of zonder tussenkomst van Medea. Daarom hoeven we ons geen zorgen te maken over de plastic soep. We hoeven niets te doen of te veranderen aan ons leven! Het komt vanzelf weer goed. Alleen weten we niet of het voor de mens goed afloopt!

Napraten & filosoferen

- Wat vinden de kinderen van deze ideeën?
- Is het een geruststelling?
- Of is het juist een eng idee?
- Zou het erg zijn als de wereld er heel anders uit gaat zien?
- Waarom zou de wereld precies zo moeten blijven als hij nu is?
- Welke veranderingen heeft de wereld allemaal al doorstaan?
- Welke veranderingen waren goed?
- Welke veranderingen waren slecht?
- Zou het erg zijn als de mens uitsterft?
- Waarom vindt de mens zichzelf zo belangrijk?
- Kan het zijn dat de mens zonder dat zij het weten het hulpje van Medea is? Zodat dit keer de mens ervoor zorgt dat alles uitsterft?
- Kun je de ideeën over Gaïa en Medea ook als evolutie zien?

Afronden: verwerkingsopdracht Sciencefiction

Hoe ziet de wereld er over 250 jaar uit? Wat als Gaïa inderdaad haar werk doet. Welke oplossingen zou Gaïa en/of Medea dan bedacht hebben voor de milieuvervuiling die door de mens is ontstaan? De kinderen kunnen hierover brainstormen, schrijven, tekenen, mindmaps maken, muurposters, etc. Afhankelijk van hoe groot de leerkracht dit wil uitwerken.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads